

r. 1991 právem udělena cena Českého literární intervencie; tá je totiž při kognitivní terapii „kfúčovou“.

Popri nadbytočnosti delit knihu na časti I—IV, dali by sa ešte uviesť drobné chyby v literárnych odkazoch (na str. 72 chyba A. Salter, inde U. Neisser, M. W. Eysenck a pod.). Na druhej strane sa žiada záverom zdôrazniť, že úsilie po systematickej pomoci klinickej praxi sa javí vydarené a je rozhodne prínosné.

O. Kondáš

S. Kratochvíl:

KLINICKÁ HYPNÓZA

Praha, Avicenum, 1990, 263 s.

Náš přední hypnoterapeut S. Kratochvíl se ve svých dříve napsaných monografiích zabýval vztahem hypnózy a spánku (Podstata hypnózy a spánek, 1972), později pak v obsáhlé práci pojednal o experimentálním přístupu k výzkumu hypnózy (Hypnóza. Experimentální přístup, 1986).

Nyní přikročil k vydání velmi potřebné monografie „Klinická hypnóza“, ve které se kvalifikovaně a obšrně zabývá možnostmi užití hypnoterapie v různých lékařských oborech. Poslední tematicky blízkou prací s podobným zaměřením v češtině byla dnes už poměrně obtížně dosažitelná kniha psychiatra I. Horvaise „Hypnóza v lékařství“, která vyšla v r. 1959 a byla zaměřena převážně medicínsky, na rozdíl od klinického psychologického přístupu, který uplatnil ve své nové monografii S. Kratochvíl. Vzhledem k roku vydání již také, jinak cenná, Horvaiseva kniha částečně zastarala. O to více hypnoterapeuti pocívali naléhavě potřebu monografie o klinické hypnóze, která by shrnula nové i nejnovější poznatky z tohoto oboru psychoterapie.

Kratochvíl to ve své nové práci realizoval způsobem velmi zdařilým, informativním a instruktivním. Dokázal organicky spojit vlastní dlouholetou zkušenost psychoterapeuta a vedoucího kursů hypnózy s neobvykle širokou referencí o popisovaných tématech, kterou čerpal z podrobného studia odborných publikací světových hypnoterapeutů, především anglosaských, dále německých a ruských.

Práce je členěna do tří rozsáhlých hlavních kapitol.

První kapitola se zabývá navozováním hypnózy. V jednotlivých podkapitolách se dovídáme o přípravě na hypnózu, o různých druzích hypnotizačních technik, o překonávání odporu a hloubce hypnózy. Pro praxi začátečnickou bude velmi zajímavé číst části pojednávající o nácviku hypnotizace. Poslední podkapitola shrnuje po-

znatky o zvláštnostech hypnotizace u dětí. V tomto místě poněkud postrádáme pojednání o užití hypnózy i u starších lidí.

V druhé samostatné kapitole se autor přehledně zabývá léčebným užitím hypnózy. Seznamuje nás s různými druhy terapeutických sugescí a s hypnotickou abreakcí. Litujeme, že stať o hypnoanalýze je až příliš stručná, ač je tak zajímavá a potřebná. Vysvětlujeme si to hypoteticky celkovou terapeutickou orientací autora. Dále nás Kratochvíl zasvěceně informuje o nácviku v hypnóze, autohypnóze, autostimulačním manévru a o zásadách podávání léčebných sugescí. Čtivě je napsána část o ericksonovské hypnoterapii, dříve u nás méně známé. V poslední podkapitole autor uvažuje o hypnóze ve vztahu ke komplexní psychoterapii.

Ve třetí, závěrečné kapitole S. Kratochvíl píše o využití hypnózy u různých onemocnění a poruch. Podrobným způsobem seznamuje čtenáře s aplikací hypnoterapie u neuróz, závislosti na alkoholu a jiných drogách, u psychóz a psychosomatických poruch. Dále referuje o užití hypnózy v širokém spektru medicínských oborů (vnitřním lékařství, neurologii, ortopedii, dermatologii, chirurgii a anesteziologii, porodnictví a gynekologii, stomatologii, onkologii aj.). V poslední podkapitole této části pak popisuje možnosti užití hypnoterapie u dětí při ovlivňování nevhodných návyků, potíží v učení, somatických symptomů a bolestí a rovněž i poruch chování.

Kratochvílova kniha je určena, jak sám autor uvádí, „lékařům a klinickým psychologům, kteří mohou a chtějí využívat hypnózy při léčení pacientů“. Tuto zdařilou publikaci uvítají začínající i pokročilí hypnoterapeuti, neboť všichni jistě ocení množství názorných ukázek, jak lze formulovat hypnotizační a terapeutické sugesce. Uvedené formulace mohou použít buď doslovně, nebo je častěji budou tvořivě modifikovat podle individuálních potřeb pacienta a celé terapeutické situace. Těmito ukázkami (většinou psanými petitem) je práce opravdu bohatě vybavena.

Lze oprávněně předpokládat, že Kratochvílova monografie nebude jednou v řadě jeho publikací o hypnóze, ale pro svou instruktivnost a návodnost hypnoterapeutům přímo poslouží jako svého druhu manuál při jejich rutinní práci. Je to kniha v plném a silném slova smyslu praktická a didaktická, aniž by cokoliv slevovala ze své odborné úrovně. Stane se jistě nezbytnou příručkou všech hypnoterapeutů, avšak zaujme i jiné psychoterapeuty, klinické psychology, psychiatry, ale také lékaře celé řady somatických oborů, kteří skutečně vidí také psychiku svých pacientů. Kratochvílovi byla za tuto knihu v

Christian G. Allesch:
GESCHICHTE
DER PSYCHOLOGISCHEN
ÄSTHETIK

Verlag für Psychologie Dr. C. J. Hogrefe,
Göttingen — Toronto — Zürich, 1987,
546 s.

Pročítáme-li kterékoli dějiny estetiky či jakoukoli učebnici teorie umění, velmi snadno sledáme, že značná řada pojmů, kategorií a problémových okruhů tvoří společné téma jak estetiky, tak psychologie. V interdisciplinárním ovzduší současné vědy se tato okolnost ještě zvýrazňuje. Tak je dnešní psychologie chtě nechtě výzkumně konfrontována s vysoce složitými jevy kulturní, duchovní proveniencí, zejména z oblasti umění, náboženství, etiky a filozofie. Scientisticky orientovaná psychologie se ukazuje být pro tuto konfrontaci problémově i metodologicky příliš úzká (či spíše jednostranná). Proto některé psychologické disciplíny, zejména psychologie umění a psychologie kultury, hledají či znovu objevují (a nutno říci, že se značnými obtížemi a s rizikem) svoji někdejší „duchovědnou“ identitu: pokoušejí se obnovit — v minulosti tak neprozřetelně zpfetřhané — svazky s estetikou, filozofií a dalšími humanitními vědami.

Do tohoto kontextu zapadá i recenzovaná habilitační práce rakouského psychologa, estetiky a filozofa Ch. G. Allesche z Institutu psychologie Univerzity v Salzburgu. Alleschova kniha je rozčleněna do čtyř historicko-problémových celků (s dalším dílčím členěním na podkapitoly). První okruh zahrnuje počátky psychologické estetiky v antické a středověké filozofii a její následný rozvoj na počátku novověku, v renesanci. Druhá oblast je vymezena vznikem psychologické estetiky jako filozofické disciplíny: tematicky pokrývá počátky empirismu a celou éru racionalistické filozofie a estetiky 17. a 18. století (od Descarta, Pascala a Hobbese přes Locka až po „založení“ estetiky Baumgartenem v roce 1715); autor sem rovněž zahrnuje celé období předkantovské estetiky, dále Kantovu a Hegelovu estetikou a esteticko-psychologické proudy v Německu a dalších zemích v 19. století (Vischer, Lotze, Schopenhauer, Nietzsche, Taine, Hennequin, Emerson, Santayana, Tolstoj, Kierkegaard a další). Třetí oddíl seznamuje čtenáře se základy a vrcholným rozkvětem psychologické estetiky. Začíná zakladatelským podnětem Fechnerovy empirické a

vůči spekulativnímu přístupu vyhrčené „estetice zdola“, postupuje přes teorii „vcítěnění“ (Lipps) k experimentální estetice ve vlastním smyslu (např. Wundt) a větví se do rozmanitých estetických a filozofických proudů první poloviny 19. století (např. Freud, Jung, Dilthey, Spranger). Čtvrtý, poslední okruh je tematicky zaměřen na současné problémy psychologické estetiky. Jakýsi přechod k současnosti tvoří podle Allesche některé sociálně estetické podněty (Lukács, Vygotskij), dále podněty fenomenologicko-hermeneutické (Gadamer), strukturalismus (Mukačovský), sémiotika (Morris) a další. Tyto směry nacházejí svůj syntetizující obraz v nově se konstituující interdisciplině — psychologii umění, dále v psychoanalýze umění, v různých psychobiologických pojetích a nejnověji dokonce v ekopsychologii. Alleschova studie je opatřena mimořádně rozsáhlou, dokonale zvládnutou a utříděnou dokladovanou literaturou (včetně textových příkladů) k jednotlivým autorům, psychoestetickým kategoriím i směrům.

Při zběžném posouzení by čtenář mohl nabýt dojmu, že Alleschova monografie je pokusem o založení nového mezipředmětového — „psychologické estetiky“. Allesch však takový záměr odmítá. Sleduje mnohem hlubší a podstatnější cíl: ukázat v historicko-vývojových souvislostech estetických idejí a směrů společný problémový terén estetiky a psychologie. Je přesvědčen — a dokazuje to právě rozбором konkrétního materiálu — že určité psychologické problémy estetiky nemohou být nastoleny a řešeny uvnitř jedné či druhé disciplíny zvlášť, nýbrž pouze ve vzájemné konfrontaci psychologického a estetického přístupu. Oborový separatismus vedl a vede estetikou a psychologii k metodologickému zúžení, a tedy i k parciálním výzkumným výsledkům. Alleschova historická analýza psychologického chápání estetických fenoménů odhaluje proto i chyby a nedostatky dřívějších pokusů o psychologický výklad umění a krásna, ústící často do slepých uliček rozmanitých antinomíí typu „forma a obsah“, „subjektivismus a objektivismus“ a dalších. Z těchto často apriorně nastolovaných polarizací není úniku, jestliže nevystoupíme ze svého vlastního oborového pohledu a nehledáme společná, interdisciplinární hlediska. V tomto smyslu se Allesch dokonce pokouší překročit i samotnou psychologii umění, jejíž současné úsilí o oborovou svébytnost se mu zdá být příliš „jednoborové“. Allesch nám tedy svým pojetím neprezentuje „obor“ (byť třeba programově vyhlášený za interdisciplínu), nýbrž ukazuje přesvědčivě na nutnost analýzy společných axiomatických kořenů a východisek estetiky a psychologie. Psychologické